

BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTINING EKOLOGIYA SOHASIGA OID IXTISOSLASHGAN MUASSASALARNING EKOLOGIK MUAMMOLARNI HAL QILISHDAGI AHAMIYATI

*Abdug'afforov Olimjon Ahadjon o'g'li va
Sharipov Samandar G'ayrat o'g'li*

Toshkent davlat Yuridik universiteti

Xalqaro huquq va qiyosiy huquqshunoslik fakulteti talabalari

Annotatsiya: Hayot sifati muammosi ko'p qirrali va murakkab masala. Bu rejachilar, dizaynerlar, arxitektorlar, iqtisodchilar, huquqshunoslar va dizaynerlar kabi bir nechta kasb vakillariga tegishli. Hayot sifatini o'lchash uchun eng mos ko'rsatkichlarni topish oson bo'lmasa-da, tadqiqotchining maqsadlariga qarab tegishli ta'riflar berilishi mumkin. Hayot sifati va atrof-muhit o'rtasidagi munosabatlar so'nggi bir necha o'n yilliklarda o'rganish uchun muhim mavzuga aylandi. Ilmiy doiralarda ko'plab nashrlar chiqariladi. Bundan tashqari, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, uning ixtisoslashgan idoralari, Yevropa Ittifoqi va Yevropa Kengashi kabi tashkilotlar hayot sifati fenomenini doimiy ravishda kun tartibida ushlab turadigan ekologik fikr taraqqiyotiga katta hissa qo'shdilar.

Kalit so'zlar: Hayot sifati; atrof-muhit; shaharsozlik; ekologik siyosat; xalqaro ekologik huquq.

KIRISH

Hayot sifati 21-asr boshlarida ham rivojlanayotgan va rivojlangan mamlakatlardagi milliardlab odamlarni qamrab olgan global hodisadir. Garchi u jismoniydan tortib, ijtimoiy-madaniy, psixologik va ekologikgacha bo'lgan juda ko'p jihatlarga ega bo'lsa-da, uning darajasini oshirishda iqtisodiy omillarning roli shubhasiz hal qiluvchi hisoblanadi. Atrof-muhit sharoitlari va hayot sifati o'rtasidagi bog'liqliklarga bag'ishlangan taqdimotda atrof-muhit tushunchasi keng ma'noda ko'rib chiqilishi kerak, u nafaqat jismoniy, balki inson farovonligining ijtimoiy-madaniy, siyosiy va iqtisodiy talablarini ham qamrab oladi. .

BMT konferentsiyalar va barqaror rivojlanish siyosati

BMTning atrof-muhit va rivojlanish konferentsiyalari bo'yicha adabiyotlarni o'rganib chiqdik va 1972, 1982, 1992, 2002 va 2012 yillardagi atrof-muhit va rivojlanish bo'yicha konferentsiyalarning tayyorgarlik ishlari, deklaratsiyalari va harakat dasturlarini hamda boshqa asosiy masalalarni ko'rib chiqdik. BMT hujjatlari. Biz asosiy tushunchalar kontekstini, muammo ta'riflaridagi o'zgarishlarni, atrof-muhit degradatsiyasi sabablarining diagnostikasini va taklif qilingan chora-tadbirlarni, asosiy institutlar va ishtirokchilarni aniqlashni, "Biz xohlayotgan kelajak " mazmuni va

tavsiyalarining o'xshash va farqli bo'lish yo'llarini taqqoslab ko'rib chiqdik. oldingi konferentsiya hujjatlaridan. Keyingi bo'limda biz BMT konferentsiya tizimi va barqaror rivojlanish siyosatini muhokama qilamiz.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti hamkorlikni ko'p jihatdan qo'llab-quvvatlaydi, jumladan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy masalalarning keng doirasi bo'yicha maxsus konferentsiyalarni chaqirish orqali (Schechter, 2005). Ba'zan bu konferentsiyalar rasmiy ravishda sammitlar deb nomlanadi, chunki ular davlat va hukumat rahbarlarining keng miqyosdagi ishtirokini o'z ichiga oladi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining davlat ishtiroki bo'yicha eng yirik yig'ilishlaridan ba'zilari Stokgolm konferentsiyasidan boshlangan atrof-muhit va rivojlanish masalalarini ko'rib chiqdi. Oxirgi qirq yillikdagi ushbu yig'ilishlar siyosatni ishlab chiqish holatini baholashda muhim ko'rsatma bo'lib xizmat qiladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti konferentsiyalari asosan davlatga qaratilgan bo'lib qolsa-da, hukumatlararo tashkilotlar (HHT) va nohukumat tashkilotlarning (NNTlar) ushbu uchrashuvlar va ular bilan bog'liq siyosiy muzokaralardagi ishtiroki yillar davomida sezilarli darajada oshdi.

Hayot sifati kontseptsiyasi

Hayot sifati - bu jamiyatdagi umumiy farovonlik bilan bog'liq bo'lgan keng tushuncha. Biroq, akademik va siyosiy nutqlarda atamaning kelishilgan ta'rifi yo'q. Aksincha, ixtilofga moyillik. Ta'riflardan biriga ko'ra, "farovonlik nafaqat yashashni, balki odamlarning ushbu sohalarida o'z hayotlariga munosabati va his-tuyg'ularini ham aks ettiradi.. Hayot sifati tushunchasi uchta asosiy xususiyatga ega: Birinchidan, u mamlakatning hayot sifati emas, balki shaxslarning hayotiy vaziyatlari va ularning tasavvurlari; ikkinchidan, u uy-joy sharoitlari, ta'lim, bandlik, ish va hayot muvozanati, muassasalar va davlat xizmatlaridan foydalanish va ularning o'zaro ta'siri kabi ko'plab hayot sohalarini qamrab olgan ko'p qirrali tushunchadir; va nihoyat, jamiyatdagi umumiy farovonlik rasmini taqdim etish uchun yashash sharoitlari haqidagi ob'ektiv ma'lumotlarni sub'ektiv qarashlar va munosabatlar bilan birlashtiradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, hayot sifatining mikro kontseptsiyasi sog'liq sharoitlariga nisbatan eng keng tarqalgan bo'lib qo'llanilgan bo'lib, u asosan oddiy jismoniy omon qolishdan tashqari klinik natijalarni baholashni kengaytirish uchun ishlatiladi. Shuningdek, hayot sifati tushunchasi farovonlikni o'lchashda daromad va boylikka imtiyoz beradigan iqtisodiy nuqtai nazardan tashqari kontekstda ham qo'llanilishi kerakligi ta'kidlanadi. Amerikalik atrof-muhit faoli va yozuvchi Hazel Xenderson hal qiluvchi rol va funktsiyani e'tibordan chetda qoldirmasdan, ta'kidladi. Iqtisodiyotning turmush sifatini yaxshilashda, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromad inson farovonligining juda zaif ko'rsatkichi ekanligini va shuning uchun u siyosiy ishtirok, savodxonlik, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi kamroq aniq chora-tadbirlar bilan almashtirilishini taklif qildi. Maslouning 1960-yillarda ishlab chiqilgan inson ehtiyojlarini tasniflash nazariyasi keng ko'lamli tadqiqotlarning ko'pchiligida

boshlang'ich nuqta sifatida qabul qilinadi. Turkiya Fanlar akademiyasining hayot sifati ko'rsatkichlari nashrlaridan birida to'g'ri ko'rsatilgandek, kontseptsiyaga inson huquqlari, sog'liq muammolari kabi falsafiy, axloqiy va psixologik jihatlardan tashqari bir nechta nuqtai nazardan yondashish mumkin. va ekologik muammolar.. Atrof-muhit sifati har doim hayot sifatining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib kelgan. Garchi bu haqiqat hech qanday reaksiyaga duch kelmasa-da, atrof-muhit sifatini sifatli va samarali baholashni o'lchash ijtimoiy olimlar uchun biroz bosh og'rig'i bo'ldi. Go'zallik, toza havo, shovqin, tutun va tiqilinch kabi qadriyatlarni baholashni aniq belgilash mumkin emas, chunki odamlarning o'zlari yoqtirishlari va yoqtirmasliklari haqida juda aniq emas. O'Riordan to'g'ri ta'kidlaganidek , har qanday qurilma, qanchalik puxta o'ylangan bo'lmasin, atrof-muhit sifatini har qanday baholash muammoli bo'lishiga olib keladigan qarama-qarshi psixologik va ijtimoiy jarayonlarni yengib chiqa olmaydi.

Atrof-muhit kontseptsiyasiga kirish

Hayot sifati va atrof-muhit sharoitlari o'rtasidagi munosabatlarni etarli darajada tahlil qilish uchun boshida tez urbanizatsiyalashgan dunyoga ta'sir qiluvchi shahar va ekologik stresslarga qisqacha nazar tashlash o'rinli bo'ladi. Aholining tez o'sishi va urbanizatsiya, sanoatlashtirish va texnologik o'zgarishlar, farovonlikning o'sishidan kelib chiqadigan umidlarning ortishi, kutish darajasi va haqiqiy iste'mol shakllari o'rtasidagi tafovut, atrof-muhitning yomonlashishi va resurslarning eskirishi haqida etarli darajada xabardorlikning yo'qligi va nihoyat davom etayotgan inson egoizmi ikkalasini ham shunday qiladi. atrof-muhitni muhofaza qilish, shuningdek, hayot sifatiga erishish qiyin maqsadlar. Ekologik stresslar bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ular iqtisodiyotning tabiatiga bog'liq bo'lib, atrof-muhit-iqtisodiyot dixotomiyasi, shu bilan birga, vaqti-vaqti bilan ijtimoiy keskinlik va siyosiy tartibsizliklarni keltirib chiqaradi. Masalaning xalqaro jihatlari ham bundan kam ahamiyatga ega emas. Chunki ifloslantiruvchi moddalar milliy chegaralarni tan olmasligi va hech bir davlat o'z erkinligi va suverenitetidan voz kechishga tayyor emasligi transchegaraviy aloqalar muammolarini nihoyatda muhim qiladi. Bu xalqlar o'rtasidagi yaqin hamkorlik zaruratining asosiy manbaidir. 1970-yillarning boshlarida Rene Dubot ta'kidlaganidek , "Yer bitta, lekin dunyo emas". Dunyoning turli qismlari, boshqacha aytganda, Shimol va Janub, bir xil kosmik kemada suzib yurgan shtatlar Yer bir-biriga nisbatan ma'naviy javobgarlikka ega. Rio deklaratsiyasidagi "Umumiy, ammo tabaqalashtirilgan javobgarlik tamoyili" ana shu ehtiyojning ifodasidir. 2000 yilda Mingyillik sammitida Birlashgan Millatlar Tashkiloti a'zolari qashshoqlikni bartaraf etish va rivojlanishni ta'minlash eng ustuvor vazifa bo'ladigan dunyoga intilish sodiqligini yana bir bor tasdiqladilar. So'nggi o'n yilliklarda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan o'tkazilgan ketma-ket jahon konferentsiyalarining kelishuvlari va rezolyutsiyalaridan kelib chiqqan Mingyillik Rivojlanish Maqsadlari rivojlanish

taraqqiyotini o'lchash uchun asos sifatida qabul qilingan. Maqsadlar dunyo hamjamiyatining sa'y-harakatlarini hayot sifatini sezilarli va o'lchanadigan yaxshilanishlarga yo'naltiradi. Ular nafaqat rivojlanayotgan mamlakatlar, balki rivojlanish dasturlarini moliyalashtirishga yordam beradigan boy mamlakatlar va mamlakatlarga ularni amalga oshirishga yordam beradigan ko'p tomonlama institutlar uchun natijalarni o'lchash mezonlarini o'rnatadilar. Bu inkor etib bo'lmaydigan haqiqatdirki, butun dunyoda qashshoqlikni yo'q qilish hayot sifatini har qanday yaxshilash uchun boshlang'ich nuqta bo'lishi kerak. Shu sababli, shaharlardagi hayot sifati va umuman inson-atrof-muhit muvozanatini saqlash uchun muhim oqibatlariga olib kelishi mumkin bo'lgan ba'zi global ekologik muammolarga alohida e'tibor qaratish bu borada juda muhim ko'rinadi. Keling, ushbu maqsadni hisobga olgan holda Mingyillik rivojlanish maqsadlariga qisqacha to'xtalib o'tamiz. Qashshoqlikni kamaytirishga qaratilgan dastlabki ettita maqsad, uning barcha shakllarida bir-birini mustahkamlaydi. Rivojlanish bo'yicha global hamkorlik deb ataladigan sakkizta maqsad birinchi yettilikka erishish vositalari haqidadir. Eng kambag'al mamlakatlarning aksariyati, albatta, qo'shimcha yordamga muhtoj bo'ladi va uni ko'rsatish uchun boy mamlakatlarga murojaat qilishlari kerak. Kambag'al va katta qarzga ega bo'lgan mamlakatlar qarz yukini kamaytirishda qo'shimcha yordamga muhtoj bo'ladi. Tovar va xizmatlarni erkin ayirboshlash imkonini beruvchi savdo to'siqlari kamaytirilsa, barcha mamlakatlar foyda ko'radi.

Yakuniy mulohazalar

Hayot sifati muammosi ko'p qirrali hodisadir. U iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, psixologik va ekologik omillar bilan ko'p bog'liqdir. Ushbu o'lchamlarning hech birini bir-biridan ajratib bo'lmaydi va baholab bo'lmaydi. Shu sababli, hayot sifatiga nisbatan adolatli va barqaror yechimga erishish uchun yaxlit yondashuv zarur. Atrof-muhit nuqtai nazaridan, yechim ba'zi davlatlarning hozirgi xudbinlik munosabatlarini o'zgartirish va Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomida nazarda tutilgan davlatlar o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash bilan bog'liq. Jahon hamjamiyati Rioning umumiy, ammo tabaqalashtirilgan mas'uliyat tamoyiliga barcha davlatlar, xususan, rivojlangan davlatlar tomonidan hurmat qilinishini ta'minlash uchun choralar ko'rishi kerak. Barcha sohalarda hayot sifatini oshirishda iqtisodiy sharoitlarning hal qiluvchi rolini e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak. Qashshoqlikka barham berish har bir insonning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan asosiy maqsadi bo'lishi kerak. Bu, albatta, qonuniy qoidalarni amalga oshirishdan ko'ra ko'proq narsani talab qiladi. Axloqiy mulohazalar ham ko'proq ahamiyatga ega. Qonunlar va sudlarning tashqi tazyiqlaridan mustaqil axloqiy ruhlangan vijdon shaxslarning xulq-atvorini shakllantirishi kerak. Shu sababli, boshlang'ich maktabdan boshlanishi kerak bo'lgan ekologik vijdonni tarbiyalash strategiyaning muvaffaqiyatli bo'lishining asosiy shartidir. Birlashgan Millatlar Tashkiloti va boshqa xalqaro tashkilotlar va alohida

davlatlarning xayrixohligini aks ettiruvchi barcha sa'y-harakatlarga qaramay, hukumatlar aytganlari va qilganlari o'rtasida hali ham katta tafovut mavjud. "Nutqlar chiroyli, lekin haqiqat dahshatli". Bir necha yil avval Vankuverda bo'lib o'tgan 3-World Urban Forumda barcha shaharlik o'yinchilar mas'uliyatni boshqalarga topshirishdan ko'ra, bu borada o'z hissalarini qo'shishlari kerakligi to'g'ri ta'kidlangan edi. Rejachilar, arxitektorlar, dizaynerlar, qaror qabul qiluvchilar, o'qituvchilar va olimlar jadal urbanizatsiya, qashshoqlikni yo'q qilish, oqilona aholi punktlari, sanitariya muammolari, ovqatlanish, kambag'allarning boshpana ehtiyojlari, atrof-muhitga zarar etkazmaydigan shaharlar kabi global hodisalar bilan shug'ullanish uchun yaqindan hamkorlik qilishlari kerak. o'sish va rivojlanish. Hayot sifatining barcha tarkibiy qismlari nafaqat rivojlanayotgan, balki rivojlangan mamlakatlarda ham bozor kuchlarining erkin o'ynash jarayoniga rejalashtirilgan aralashuvni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yevropa konferensiyasi , konferensiya Permanente des Pouvoirs Locaux et Régionaux (1993), La Charte Urbaine Yevropa , Strasburg.
2. Damos , J., (2011), Les Villes a Vivre: Modes de Vie Urbaines et Défis Environnementaux , Odil Yakob, Parij.
3. Yevropa Komissiyasi, (1999), Yevropa fazoviy rivojlanish istiqbollari (ESDP), fazoviy rejalashtirish uchun mas'ul vazirlar kengashi, 1999 yil may, Potsdam.
4. , T. , Uilan, C. va Maitre, B ., (2005), Evropada hayot sifati: Birinchi Yevropa hayot sifati tadqiqoti 2003 yil, yashash va mehnat sharoitlarini yaxshilash bo'yicha Evropa jamg'armasi, Evropa hamjamiyatining rasmiy nashrlari idorasi , t ,es , Lyuksemburg.
5. Frik, Diter, (ed.), (1986), "Shahar hayotining sifati", de Gruyter, Berlin.